چەند تێزێک دەربارەی ڕیفراندۆمەکە ... ڕزگار عەلی

تێزی یەکەم/ دەوڵەت دروست دەکرێت، نەک ڕادەگەیەنرێت:
کاتێک تێزی یەکەم بەکاردەهێنین، وا لێکدەدەینەوە کە قۆناغی ڕیفراندۆمەکە بۆ دەوڵەتە، واتە تێزێک خاتری برادەرانی دەوڵەتدار دەگرین و لەو مەعمەعەیە دەچینە دەرەوە ئایا ڕیفراندۆم بۆ دەوڵەتە یان نا، چونکە گەر بۆ دەوڵەت نەبێت ئەوە مناقەشەی لەسەر نییە، بۆیە ئێمە لێرەدا وا حساب دەکەین بۆ دەوڵەتە، ئایا ئەگەر بۆ دەوڵەت بێت چۆنە؟

بونیادی دەوڵەت بە ئەوەی لەناو قەوارەیەکی تر و جوگرافیایەکی تر بیت، کەواتە دۆزینەوەی دامەزراوەی نوێی حوکمەتدارییە، یان بە جۆرێک بەهێزکردنی دامەزراوە گەلێکی جیاوازە کە پێشتر بوونی نەبووە. لێرەدا (مافی چارەی خۆنووسین)ی هەر گەلێک دەبێتە ئەلتەرناتیقی ئەو حوکمڕانە کە لەناویدا هەین و پێی ڕازی نین، بەڵام خواستی (چارەی خۆنووسین) بەس تەنیا بریتی نییە لە دەوڵەتداری یان چوون بەرەو دەوڵەت، بەڵکو جۆرێکی ترە لەوەی ئینسان سەربەخۆ بێت نەک دەوڵەت، کەرامەتی ئینسان پارێزراو بێت نەک دەوڵەت، یاسا پارێزگاری لە کەمینەیەکی بێ هێز بکات نەک دەوڵەت، واتە دەوڵەتبوون لە ڕێگەی سەربەخۆبوونی تاک و پارێزراوی کەرامەتی تاک و پارێزگاری لە کەمینە سەربەخۆ دەبیت، ئەکرێت ئەمانەت هەبێت و دەوڵەتت نەبێت بەڵام هەست بە ئینسانبوون و دەوڵەتبوون بکەیت، بەڵام ناکرێت ئەمانەت نەبێت دەوڵەتت هەبێت.

ئەم هاوکێشەیە ئەوەیە دەوڵەتیش پڕۆسەیەکە بۆ خزمەتی ئینسان، نەک هەرچی خزمەتی ئینسانە بکەیتە قوربانی دەوڵەت، ئەگەر وا بێت ئەو کات دەوڵەتێکی وەکو سوریا و عێراق و سۆماڵ و هایتی و کەمبۆدیا و بۆسنە و کۆسۆقۆ و تەیموری ڕۆژهەڵات.. لەدایک دەبێت، ئەو کات دەوڵەتێکی وەکو یەمەن و میسر و سودان لەدایک دەبێت کە دەبێت سەدان ساڵ تێبکۆشین بۆ ئەوەی پایەکانی بڕوخێنین تا کەرامەتمان پارێزراو بێت. لێرەدا ئەگەر ئەو ئەو پڕۆسانەی سەرەوەی لەگەڵ بێت دەوڵەت ئامرازێک دەبێت بۆ خزمەتی ئینسان، ئەگەر لەگەڵی نەبێت دەوڵەتەکە دەوڵەتێکی دابڵۆسێنەر و زۆرەملێ دەبێت بە سەر ئینسان، ئەگەرد بڵۆسێنەر بێت وەکو ئەو نمونەمان لێ دەدات کە فرانسیس فۆکۆیاما لە کتێبی بونیادی دەوڵەت هێنایەتەوە: ((جەوهەری

دەوڵەتی زۆرملێ و دا بڵۆسێنەر ئەو حەقیقەتەیە کە لە توانای ناردنی کەسێکدا بەرجەستە دەبێت، جل و بەرگێکی فەرمی ل□ بەر دەکات و دەمـــانجەیەک هەڵـــدەگرێت و بۆ ناچـــارکردنی ئەوانـــی دیکە و ملکەچکردنیـــان بۆ یاساکـــانی دەوڵەت)) لێـــرەدا ئەوەی بۆ دەوڵەتە کوردییەکە زیاتر داپڵۆسێنەرە ئەوەیە، ملکەچی ئینسان و ئەوانی دیکە بۆ یاساکانی دەوڵەت نییە، بەڵکو بۆ حەزی تاکە شەخسێکە، کە دەیەوێت هەمان زمانی سەدام بەکاربهێێت و پێمان دەڵێت (من دەوڵەتم و دەوڵەتیش منە). لێرەدا گولەکان و لولەی دەمانجەکان بۆ تەوقی ســەری ئەو کەســانەیە کە مــل نەک بۆ یاساکــانی دەوڵەتە کــوردییەکە نانێن، بەڵکو مل بۆ یاساکانی شەخسێک نانێن.

هەرچـــی تـــایبەتە بە دەوڵەت و پایەکـــانی دەوڵەت لێـــرەدا دەوڵەت ڕادەگەیەنرێت نەک دروستبکرێت، ئەمەش لە هیچ کوێی دونیا نەبووە و نییە، واتە دەوڵەت بریتی نییە لە شتێک یان شیعارێک کە پێ دەڵێین دەوڵەت، بەڵکو بریتییە لەو دامەزراوە یاسایی و ئابوری کەلتوری و پەروەردەیـــی و سیســـتەمەی کە شـــوێنەکە بونیـــادی نـــاوە، واتە دامەزراوەکانی وڵات دەوڵەتن، نەک ناو هێنان و شیعاری قەبە و ڕاگەیانـــــدنی فشۆڵ. ئەگەر دەمەزراوەت ن□ بـــــوو، ئەوا دەوڵەتەکە هـــاوشێوەی ئەو خـــانووەیە کە لە (لـــم) دروســـتکراوە، ئایـــا کێ ئامادەیە خانوویەک لە لم دروست بکات؟ یان نیشتەجێی خانوویەک بێت پایەکانی لە لم دروست کرا بێت؟

لە کوردستانی عێراق جیاوازێکە زۆر خەتەرتر دەڕوات، چونکە سەرەوەی ئەو خـــانووەی کە لـــم دروســـتکراوە، یـــان دەیـــانەوێت دروســـتی بکەن، سەقفێکی پان و بەرینە و ئەستورە، هەرچی فەزای کۆمەڵایەتییە ئەو لمەیە کە لم بوون قبوڵ ناکات یان فەزا کۆمەڵایەتییەکە دیوارەکەیە کە قبوڵی سەقفێکی زۆر قورس ناکات، بەڵام سەقفەکە بۆ ئەوەی لمەکە یان دیوارەکە ڕازی بکات دەیەوێت بۆ ئەوەی بە بەرزی بمێنێتەوە و بە سەقفی بمێنێتەوە دەیەوێت دیوارەکە بیه□□ن□تە ناو خانووەکەی خۆی و بیکاتە دیوار، لە دواجاردا کە دیوارەکە بەرگەی نەگرت دادەمڕێت بەسەریدا و بەیەکجاری پارچە پارچەی دەکات، تا جارێکی تر خۆی بۆ کۆ نەکرێتەوە ناڕەزایەتی بنوێنێت.

تێزی دووه□م/ شتێک نییە ناوی سیادەی عێراق بێت لەسەرمان تا جیا ببینەوە، بەڵکو بچڕانی پەیوەندییەکی جەردە ئاسایە، کە دەترسین لە داهاتوو دادگای بکرێین لەسەری.

لەماوەی سالی ١٩٩١ دا تا ئێستا، یان لەو کاتەی ناوچەی دژەفڕین دروستبووە، ئێمە نیمچە سەربەخۆییمان هەیە، یان هەموو لایەک دەزانن

ئەو فیدڕالییەتەی کە هەیە لە کوردستانی عێراق لە ڕووی دەسەڵاتەوە لە هیچ کوێی دونیا فیدڕاڵی بەو شێوەیە نییە، لە هیچ کوێی دونیا فیدڕاڵییەتێک نادۆزیتەوە ئەوەندە دەسەڵاتی هەبێت، ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت لە ساڵی ١٩٩١وە هیچ کاتێک سیادەی عێراق بەسەر ئێمە بەشێک نەبووە لە کێشەکانمان، واتە ئەو کێشانەی کوردستانی عێراق هەیبووە هی عێراق یان بەغدا نەبووە هاتبێت بۆمان، بەڵکو هەموو کێشەکان سەرچاوەکەی لەناو خۆدی خۆمان بووە، ئایا بەغدا دوای ئەنفال و کیمیاباران، دوای ئەوەی خوینمان لێ دەتکا، هات شەڕی ناوخۆی پێ کردین و هەزاران ڕۆڵەی ئەم نیشتیمانەی بە کوشتن دا؟ ئایا بەغدا دەبابەی هێنایە سەر پەرلەمانەکەمان؟ ئایا بەغدا دوو ئیدارەیی دروست کرد؟ ئایا بەغدا گوتی پارتی یەکێتی دوو زۆن دروست بکەن و سەروەت و سامانەکەی تاڵان بکەن بە یەکسانی؟ ئایا بەغدا شەنگالی تەسلیم کرد؟ ئایا بەغدا دوای چەندین ساڵ نایەڵێت حوکمەتە ساوەکە کارەبا بدات؟ ئایا بەغدا قوتی هاوڵاتیان دەبڕێت؟ ئایا بەغدا پەرلەمان دادەخات؟ ئایا بەغدا هەزاران گەنجی کورد ناچار دەکات ببنە قوربانی حوتەکانی دەریای ئیجە؟ ئایا بەغدا دەڵێت سەرۆکی هەرێم تا دەمریت لە کورسییەکەت مەیەرە خوارەوە؟ ئایا بەغدا بە شەق پەرلەمان دادەخات و سەرۆکەکەی ئاودیوی سنورێک دەکات کە دەسەڵاتی نییە تێیدا، دەنا دەسەڵاتی هەبایە لە کوردستانیش دەریدەکرد؟ ئایا بەغدا پڕۆسەی دیموکراسی پەک دەخات؟ ئایا بەغدا دەیان ملیۆن و ملیار دۆلاری بە کۆمپانیاکان پێ دەڕانیت؟ ئایا بەغدا ئابوری سەربەخۆکەتی شەلەل کرد؟ ئایا بەغدا جەردەیی و فەسادی و فێرکردن؟ ئایا بەغدا بونیادێکی وێرانی بۆ دروستکردووین؟ ئایا بەغدا نایەڵێت ئەم حوکمەتە ساوایە بەرمیلێک نەوت بداتە هاوڵاتییانی، لەکاتێکدا عەرزو عاسمانی ئەم وڵاتە نەوتە؟ یەکێک پێم بڵێت دەسەڵاتداری هەرێمەکەمان کەی ویستویانە خزمەتێک بەم هەرێمە یان تاکی ئەم هەرێمە بکەن و دەسەڵاتدارانی بەغدا نەیانهێشتبێت؟
ئەی کەواتە ئەو خزمەتە چییە بەغدا ڕێگرە و ئەوان دەیانەوێت لە ڕێگەی سەربەخۆییەوە بماندەنێ؟
ئەی کەواتە چی ڕوودەدات، بۆ دەیانەوێت لە بەغدا جیا ببنەوە، لە چی جیا دەبنەوە؟

هەر لەکاتی دروستبوونی عێراقی نوێوە تا ئێستا، دەسەڵاتدارانی کورد بەشێک بوون لە بونیادنانی عێراق، یان ڕاستر بڵێین بەشێک بوون لەوەی بێ لەوەی ئابوری خۆمان تاڵان بکەن هی عێراقیشیان بەو دەردە دەبرد، واتە ئیشکردنی مافیایەکانی کوردایەتی بە کوردایەتی

بوون نەبوو لە عێراق، یان بە ئەوە نەبوو خزمەتی ئەم هەرێمە بکەن، بەڵکو بە ئەو نانە چەورە بوو کە لە بەغدا دەستیان دەکەوت، یان بە ئەوە بوو وەکو دەڵێن (هی خۆم بە خۆم هی تۆش دەخۆم)، ئەمە تا جاڕدانی (ئابوری سەربەخۆ) بەردەوام بوو، تا ئەڕۆ هەزاران هەزار دۆلاری عێراق و کوردستانیان هاوشێوەی ئەو شەفە و تەلە کارەبایانەی ساڵی ١٩٩١ ئاودیوی دەرەوە کرد. واتە خۆیان (بەرەو کوردستانی سەربەخۆیان) لەناو بردو چوونەوە بۆ عێراق، ئەم چوونەوەیە ئەوە نەبوو کە سیادەی عێراق دیسان لەسەرمان بێت هاوشێوەی دەوڵەتان و هەرێمەکەیان، بەڵکو پەیوەندییەک بوو لەسەر ئەساسی جەردەیی و دزی و ڕاوڕووتی نیشتیمان کە سوڵتان و ئاغاکانی نەوت دروستیان کرد، ئەم پەیوەندییە بەردەوام بوو تا شیعاری (هی خۆم بە خۆم هی تۆش دەخۆم) بچەسپێنرا، ئەم شیعارە و بە کردابوونی ئەم شیعارە لە لایەن مافیایەکانی کوردایەتییەوە لە عێراقی نوێ سەری نەگرت، هەرچەند تا ئەو کاتەش بەردەوام بوو کە وەزیرەکانی کوردیان لەسەر دزی ئاودیوی هەرێمی کوردستان دەکردەوە، بەڵام لێرەدا بە تەواوی بچڕانی ئەو پەیوەندییە دروست بوو.

ئەو پەیوەندییەی کە لەسەر ئەو شیعارە دروست بووبوو، بە جۆرێکی تر کە لە بەغدا سەری نەگرت هاتەوە هەرێمی کوردستان خۆی مانفێست کرد. ئەو شیعارە لە ژێر ناوی (ئابوری سەربەخۆ و چاکسازییەوە) هەرچی خێرو بێرێک هەیە کە هاوڵاتی کورد لەسایەی عێراقی نوێوە چەند ساڵێک دەستمان کەوتبێت لێی سەندینەوە، واتە شیعارەکە (هی خۆم بە خۆم، هی تۆش دەخۆم) مافیایەکانی کوردایەتی یەک لەسەر خەڵکی کوردستانیان جێبەجێیان کرد، ئەمەش دوای داخستنی پەرلەمان ڕوویداو تا ئێستاش بەردەوامە، سولتان و ئاغاکانی نەوتی هەرێمی کوردستان هەر بەوەوە نەوەستان نەوتی کەرکوک و عەرز و عاسمانی ئەم وڵاتەشیان یان بە کۆمپانیەکان دەڕاند یان ئاودیوی تورکیای دەکەن، لە ئێستا هیچ ترسێکیان لە خەڵکی هەرێمی کورستان نەماوە بە ئەو جەردەیی و ڕاوڕوتییە، بەڵکو تاکە ترس مابێت عێراقە یان بەغدایە، کە ڕۆژیک یان دوای موسڵ سیادەی خۆی وەرگرتەوە و لەسەر ئەو هەموو کارە مافیایە لەپرسینەوەیان لەگەڵ بکات، تاکە ڕزگاربوونیشیان ئەوەیە هەم ئەو پەیوەندییە بپچڕێنن لەگەڵ بەغدا، هەم مافیابوونیان بگاتە لوتکەی ڕەهایەتی و هیچ کەسپ و تەگەرەیەکی نە لە ئێستا نە لە داهاتوو نەبێت. لە کۆتای ئەم تێزە دەڵێین هیچ دەسەڵاتدارێک بە قەد دەسەڵاتدارانی کورد سەربەخۆ نین، بەڵام ئەو سەربەخۆییە هەیانە و دەیانەوێت بە گەیشتنیانە بە ترۆپکی ستەمکاری.

تێزی سێیەم/ گەیشتن بە بە ترۆپکی ستەمکاری لە ڕێگای خەونێکی ناکامە و یۆتۆپیایەکی درۆزنانە.

هەموو ستەمکارێک بە ئەوەی بگاتە دەسەڵاتی ڕەهای ستەمکار خۆی، پێویستی بە کۆمەڵێک ڕێوشوین هەیە بە ئەوەی هەم جەماوەر بکاتە حەشامات و ڕایانبهێنێت لەسەر ئەو کارانەی دەیکات، هەم خۆشی قەناعەت بە خۆی بکات. یەکێک لەو ڕێوشوێنانەی کە زۆربەی ستەمکاران دەیگرنە بەر ڕێو شوێنی ئایدۆلۆژییە، باشترین ئایدۆلۆژیش ئەوەیە کە تاکێک بە غەبەر و بە هەواڵ بکات لەوەی چی ڕوودادەت.
یەکێک لەو تەکنیکانەی کە دوا چەکە بە دەسەڵاتدارانی خۆمان بۆ گەیشتنیان بە خەونی ستەمکاری ڕەها، چەکی ئایدۆلۆژیای ناسیونالیزمە، ئایدۆلۆژیا ناسیونالیزم یۆتۆپیایەکی خەیاڵی(بەهەشتێکی خەیاڵی) لە داهاتوو دەخوڵقێنێ بە ئەوەی مژدەی سەرزەمینێکی تر لەم سەرزەمینە وێرانە هەیە کە خۆیان دروستیان کردووە بە خەڵک بدەن، وەکو گوتمان ئەم چەکە پێشتر بە تەکنیکی جیاواز دیکتاتۆرە گەورەکان تاقیان کردۆتەوە. هیتلەر دوای ئەوەی کە گەیشتە دەسەڵات بە ئەوەی کردارە چەپەڵەکانی لای تاک و کۆمەڵگە بە ئاسانی قبوڵ بکرێت (مرۆڤی ئاری) داهێنا، ئاریبوون لای هیتلەر ئەوە بوو مرۆڤێکی باڵا لە چاو ئەوانی تر بەرزترە، واتە دەسەڵاتی سیاسی نازی ئامرازێک بوو بۆ گەیشتن بە نەژادێکی بێگەرد.

ئەم تەکنیکە بە جۆرێکی تر لای گەورە دیکتاتۆری عێراق تاقیکراوەتەوە، سەدام حوسێن بانگەشەی (پانعەرەبیزمی) دەکرد، ئەم ئایدیا فاشیستەی کە بریتییە لە بانگەوازبوونی یەک نەتەوەی عەرەب و دامەزراندی یەک دەوڵەتی عەرەبی بووە ئایدیای حزبی بەعس، ئەم ئایدیا بووە شەڕی ئێران و کوێت و ئەنفالی کرد. لە ناوچەکەشدا ئەوەی ئێستا هەیە و ئەو خەونەی تا ڕادەیەک کردە واقیع (ئەردۆگانە). ئەردۆگان لە ڕێگای ناسیونالیستی تورکەوە ئەو مافە بە خۆی دەدات تەواوی کورد قڕ بکات. ئێستاش بە تەکنیکیکی هەندێک جیاواز، ئەمەش چونکە ئەمە دەوڵەت نین دەسەڵاتدارانی خۆمان دەیانەوێت بەو ڕێگە ئایدۆلۆژییە ناسیونالیستە خێزانییە بڕۆن.

ئەگەر کەمێک یادەوەریمان هەبێت بگەڕێینەوە بۆ چەند مانگێک و ساڵێک پێش ئێستا هەر ئەم تاقمە دەسەڵاتە بوو کە چەندین جار وەعدی چاکسازییان بە خەڵک دەدا، ئەم چاکسازییە نەک نەکرا بەڵکو وڵاتیان بەردەوام لە قەیرانی تازەوە تێوەدەگلان، بەڵام بەردەوام خۆیان لەو قەیرانانە دەدزییەوە، هانا ئارەنت لە کتێبی (بنەماکانی تۆتالیتاریزم) ئاماژە دەکات بە ئەوەی ستەمکار خۆی لە قەیرانەکان

بدزێتەوە و باری نائاسایی لەناو خەڵكدا بچەسپێنێت پێویستی (بە شەڕی بەردەوام، دوژمنی بەردەوام، سازدانی سیناریۆی بەردەوام) هەیە، سوڵتان ئاغاكانی نەوتی هەرێم لە ڕێگەی پڕوپاگەندەی مەكینە گەورەكەی ئیعلامیانەوە ئەم شەڕە درۆینانەیان بۆ خەڵكی ستەمدیدەی كوردستان دەخوڵقاند، ئەم پڕوپاگەند و درۆیانە كە هەموو دیكتاتۆرەكان دەیگرنە بەر بۆ ئەوەی هەم جەماوەر هاوشێوەی سەگەكەی (پاقل□ق) ل□ بكەن، (سەگەكەی پاقل□ق ب□ جۆرێك پەروەردە كرابوو تەنیا بە بیستنی زەنگ خواردنی دەخوارد ئەویش نەك برسی بێت بەڵكو وا پەروەردە كرابوو)، ئەمە بۆ جەماوەر لە لایەك و لە لایەكی تریش ئەم درۆكردنە بۆ خۆشیان بۆ ئەوەیە كە دەسەڵاتیان بۆ خۆیان قۆرخ كردووە.

دەسەڵاتدارانی كورد تا ئێرە هێنایان لە چەمكی بێ بەها دەیان سیناریۆیان داتاشی تا وای لێ هات خۆیان بڕوا بە درۆ بەردەوامەكانی خۆیان بكەن و ئەو درۆیانە بووە كۆت و لە ملیان ئاڵا و نەیانتوانی خۆیانی لێ قوتار بكەن، كاتێكیش لە ڕێگەی پلانەكانیانەوە شكستی گەورەی ئابوری و سیاس□یان تووشبووە، دەمامكی نەگریس و □یاكاریان هەڵدراوەتەوە، ئا لەم كاتەشدا كاتێك كە پەردەی حەیا و شەرمیان نەما دەیانەو□ت تا كۆتایی بەردەوامیی پی بدەن، بەڵام ئیدامەدانی ئەم شەڕە لە ڕێگەیەك مافە نیشتیمانێكانە كە ناشرینترین ڕێگەیە، دەسەڵاتدارانی هەرێم ناشیرینترین و ستەمكارترینن لەناو ستەمكارەكانی مێژوو، چونكە یاری بە شتێك دەكەن كە خەونی سەدان ساڵەی میلەتێكی ژێر دەستە بوو، بەڵام ئەمان نەك هەوڵی ڕزگاربوونی ئەو میلەتیان نەداوە بەڵكو لە سایەی ئەم حوكمڕانیكردنەی بونیادیان ناوە ژێردەستتریان كردووە.

ئەم خەونە كە ئەوان هەڵیدەگرن ئیتر خەونێكی زۆر بەی ستەمكارانی مێژووە، خەونی مانەوەیە لەسەر كورسی بۆ ئەبەد بۆ خۆیان و خێزانەكانیان، ئەم خەونی ناسیونالیزمە لە ڕیفراندۆم و دواتر دەوڵەت و دواتر نەژادە وە دەستپێدەكات، بۆیە دەبێت هەموو لایەك بزانین ئەم خەونە خەونێكی هەتا هەتاییە، بیروباوەڕێكی هەڕەمەكی پڕوپوچ و بەهەشتێكی درۆینەی خەیاڵییە لەسەر حسابی شكستە یەك لەدوای یەكەكانی ڕۆژانە دروست دەبێت، لەسەر ئەساسی برسیكردنی خەڵك دروست دەبێت، ئەم خەونە خەونێك بوو هیتلەر و مۆسۆلینی ڕوخاند و سەدامی بەو هەمو دەسەڵاتە گەورەیەی خۆیەوە لە پەتی سێدارە ئاڵاند.